

***ЯК ПИСАТИ:
-а(-я) чи -у(-ю)
в родовому відмінку?***

Словник-довідник

Тернопіль
Навчальна книга - Богдан

УДК 030
ББК 81.2 Укр-4

Серію “Словничок школяра” засновано 2010 року.

Шост Н.Б.

Ш78 Як писати: -а (-я) чи -у (-ю) в родовому відмінку? Словник-довідник. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 136 с.
(Серія “Словничок школяра”)

ISBN 978-966-10-1201-0

Словник укладено з метою полегшити пошук правильного вживання закінчень іменників чоловічого роду в родовому відмінку однини.

До словника увійшло 6800 слів і термінів, які побутують у шкільній практиці, але становлять певні труднощі з погляду правопису.

Слова розташовано за алфавітом у формі родового відмінка однини. До іменників, які подаються з різними варіантами закінчень або з різними значеннями наведено короткі тлумачення.

Словник містить додаток, в якому пропонуються різні види вправ, диктантів для засвоєння правопису іменників чоловічого роду в родовому відмінку, а також основні рекомендації щодо правильного вживання даних іменників.

УДК 030
ББК 81.2 Укр-4

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1753-4 (серія)
ISBN 978-966-10-1201-0

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2011

Правопис закінчень іменників чоловічого роду в родовому відмінку

У родовому відмінку однини іменники чоловічого роду можуть мати закінчення **-а, -я, -у, -ю**.

1. Іменники чоловічого роду в родовому відмінку однини набувають закінчення **-а** (у твердій та мішаній групах), **-я** (у м'якій групі), коли вони означають:

а) назви осіб, власні імена та прізвища: *учня, робітника́, лікаря, сто́ляра; Андрія́, Дмитра́, Шевче́нка, Франка́*; персоніфіковані предмети та явища: *Мороза́, Місяця́, Вітра́* та ін.;

б) назви тварин і дерев: *во́вка, ду́ба, жука́, за́йця, кле́на, ясе́ня*;

в) назви предметів: *замка́, ножá, олі́вця, піджака́, плаща́, портфеля́, стола́ (й сто́лу), стільця́*;

г) назви музичних інструментів: *бу́бна, контраба́са, ро́яля, саксофо́на*;

г) назви машин і їх деталей: *автомо́біля, комба́йна, мото́ра, по́ршня*;

д) назви мір довжини, маси, часу тощо: *гекта́ра, гра́ма, ме́тра, міся́ця, тї́жня (але ві́ку, ро́ку)*;

е) назви місяців і днів тижня: *вівторка, жовтня, листопада* (але *листопада* — назва процесу);

є) назви грошових знаків: *долара, цента, тугрика, франка*;

ж) числові назви: *десятка, мільйона, мільярда*;

з) назви населених пунктів: *Києва, Тернополя, Луцька*;

Примітка. Але *-у, -ю* пишеться у складених назвах населених пунктів, другою частиною яких є іменник, що має звичайно в родовому відмінку закінчення *-у*: *Зеленого Гаю, Кривого Рогу, Широкого Яру* тощо.

и) інші географічні назви з наголосом у родовому відмінку на кінцевому складі, а також із суфіксами присвійності *-ов, -ев (-єв), -ин (-їн)*: *Дністра, Збруча, Сиваша, Харкова, Пирятина*;

і) терміни іншомовного походження, які означають елементи будови чогось, конкретні предмети, геометричні фігури та їх частини: *радіуса, ромба, сектора, атома*, а також українські за походженням суфіксальні слова-терміни: *відмінка, займєнника, імєнника, числївника, трикутника* тощо, але: *віду, роду, складу, спóсоби*.

2. Закінчення *-у* (у твердій і мішаній групах), *-ю* (у м'якій групі) мають іменники чоловічого роду на приголосний, коли вони означають:

а) речовину, масу, матеріал: *асфальту, борщу, вóску, га́су, граніту, квáсу, ме́ду, си́ру* (але *хліба*);

б) збірні поняття: *анса́мблю, атласу, га́ю, гу́рту, катало́гу, колекти́ву, ро́ю, те́ксту, хо́ру*; сюди належать назви кущових і трав'янистих рослин: *барві́нку, бузку́,*

горóху, звіробóю, очерéту, щавлю́, ячме́ню (але вівса́), а також назви сортів плодoвих дерев: рене́ту, ренкло́ду та ін.;

в) назви будівель, споруд, приміщень та їх частин: вокза́лу, га́нку, да́ху, заво́ду, за́лу, коридо́ру, магази́ну, по́верху, універма́гу (але гаража́, млина́, хліва́; обидва закінчення **-а(-я)** та **-у(-ю)** можуть мати іменники: мо́сту й моста́, паркана́ну й паркана́, плóту й плота́;

г) назви установ, закладів, організацій: інституту́, клубу́, комітету́, університету́;

г) переважна більшість слів із значенням місця, простору тощо: абза́цу, байра́ку, кра́ю, лимáну, лу́гу, майдáну, ро́ву, ручаю́, я́ру (але горба́, ху́тора, а також зменшені форми на **-к**: ліска́, ставка́, ярка́);

д) явища природи: ві́хору, вогню́, ві́тру, гра́ду, інею́, тумáну;

е) назви почуттів: бо́лю, гні́ву, жа́лю, стра́ху;

е) назви процесів, станів, ознак, явищ суспільного життя, загальних і абстрактних понять: бі́гу, ві́нятку, достáтку, екза́мену, момéнту, прогрéсу, ремо́нту, хо́ду (але ривка́, стрибка́);

ж) назви ігор і танців: баскетбо́лу, ва́льсу, волейбо́лу, те́нісу, хокéю (але гопакá, козакá);

з) географічні назви (крім зазначених у ч. 1): Бу́гу, До́ну, Сві́тязю, Донба́су, Кита́ю, Памі́ру;

и) терміни іншомовного походження, що означають фізичні або хімічні процеси, частину площі й т. ін.: ана́лізу, імпульсу́, а також літературознавчі терміни: е́посу, жа́нру, жу́рналу, мі́фу, сюже́ту тощо;

по́клик, -у
поклі́н, -ло́ну
по́крив, -у
покріве́льний, -а
покрі́й, -ро́ю
покрóв, -у
покрові́тель, -я
покупе́ць, -пця́
полі́в, -у
полі́н, -у́
по́лиск, -у
полі́глот, -а
поліго́н, -у
поліетиле́н, -у
полі́п, -а
по́ліс, -а
полі́т, -льо́ту
поліца́й, -я
поліщу́к, -а́
полк, -у
полко́вник, -а
полково́дець, -дця
по́ловець, -вця
полóн, -у
полонéз, -у
полта́вець, -вця
полтавча́нин, -а
полу́денюк, -нка
по́лудень, -дня
полу́мисок, -ска
полуста́нок, -нку
по́люс, -а
поля́к, -а

поля́рник, -а
помазо́к, -зка́
помара́нч, -а
по́мах, -у
помéл, -у
помідóр, -а
помі́ст, -мо́сту
помі́чник, -а́
помі́щик, -а
помпо́н, -а
понево́лювач, -а
понеді́лок, -лка
по́нчик, -а
поперéдник, -а
по́перек, -у
по́пит, -у
по́піл, -пелу
поплаво́к, -вка́
пора́дник, -а
порéй, -ю
порі́в, -у
порі́г, -ро́га
порі́жок, -жка
порі́з, -у
поролóн, -у
порóм, -а
порóмник, -а
по́рох, -у
порошо́к, -шку́
порт, -у
портрéт, -а
португа́лець, -льця
портфе́лик, -а

портфелѣ, -я	потічок, -чка
пору́х, -у	потомок, -мка
пору́чень, -чня	потоп, -у
поручи́к, -а	Потсдам, -а
поручи́тель, -я	потяг, -а (<i>поїзд</i>)
пору́шник, -а	і -у (<i>почуття</i>)
поря́док, -дку	похід, -ходу
поряту́нок, -нку	пóхорон, -у
пóсаг, -у	похрѣсник, -а
поселѣнець, -нця	поцілу́нок, -нку
посерѣдник, -а	Почаїв, -аєва
посипа́льник, -а	початківець, -вця
посі́бник, -а	поча́ток, -тку (<i>вихідний пункт</i>) і -тка (<i>колос</i>)
посі́в, -у	пóчерк, -у
посіва́льник, -а	почи́н, -у
послане́ць, -нця	почи́нок, -нка (<i>пряжа</i>)
послідо́вник, -а	пошта́мт, -у
пóслух, -у	пошта́р, -я
послу́шник, -а	пóштовх, -у
пóсмiх, -у	пóшук, -у
посол, -сла́	пояс, -а (<i>насок; талія</i>)
пóсох, -а	і -у (<i>смуга, зона</i>)
пóспiх, -у	поясо́чок, -чка
пост, -а́	пра́ведник, -а
постамѣнт, -у	пра́витель, -я
постановник, -а	пра́внук, -а
пості́й, -то́у	правозна́вець, -вця
пості́л, -тола́	право́пис, -у
пóстрiл, -у	пра́дiд, -а
пóступ, -у	пра́жець, -жця
пóсуд, -у	пра́ктик, -а
пóтиск, -у	пра́ктикaнт, -а
поті́к, -то́ку	

Диктанти

Записати текст. Знайти і підкреслити іменники чоловічого роду в родовому відмінку. Виділити закінчення іменників.

1. ...Раптом посеред третього уроку пролунав дзвінок. Нас збирають на пришкільному майдані. Директор стоїть перед нами якийсь дивно розгублений. Губи його помітно тремтять, як в учня біля класної дошки. І ті губи дня дев'ятого місяця травня року 1945 провістили нам, що війна закінчилася.

За Б. Олійником

2. Одного сонячного дня пішов я до лісу. Осінь одягла дерева в барвисті сукні. У зелені коси берізки вплела золоті стрічки. Прощальним багрянцем спалахнуло листя клена. Жевріють вогниками кетяги калини. Не чути веселого співу птахів. Важкі коричневі жолуді падають з дуба.

На схилі яру мою увагу привернув виритий пісок і купа листя. Це розчистив своє підземне житло борсук. Біля мене заворушилася листяна кулька. Я побачив їжака. Він поспішав до своєї нірки. З гілки горіха стрибнула моторна білочка. Лісові мешканці готуються до зими.

3. Від краю до краю затягнули небо густі сірі хмари. З них сіє дрібний дощ. Від холоду жовтіють трави, в'януть квіти. Тремтять холодними вогниками листки осики. Тільки дуб не скорився осінньому холоду. На-

летить вітер, спробує зірвати його вбрання. Задзвенить своїм бронзовим листям могутній дуб і не скине його до самої весни.

4. Випадок на озері

Мисливець надибав лісок і вирішив відпочити. Стояла тиша.

Але ось із хаші за озером почувся різкий тріск. З лісу вискочив лось, величезними стрибками кинувся до берега озера. Мисливець побачив, що на спині у лося сидить плямистий звір. Лось швидко стрибнув у воду і зник з головою.

Незабаром він з'явився, але на спині вже не було звіра. Хижаком була велика рись. Вона швидко попливла до берега і заховалася в лісі.

5. На будові

Петрик з батьком приїхав на будову. Самоскид зупинився біля підйомного крана. З гуркотом висипалося каміння. Петрик підняв голову. Підйомний кран ухопив важкий ящик цегли і легко підняв його до дев'ятого поверху. Там будівельники забрали вантаж і висипали цеглу з ящика. А кран опустив гака додолу за новим вантажем.

6. На лісовій галявині

Зима. Лісова галявина вкрита пухким шаром снігу. Тихо навкруги. Життя ніби завмерло. Але це не так.

Біля куща з-під снігу стирчить пень. Це — справжній теремок. Під його корою сховалася від холоду комашка. У корі під коренем примостилася ящірка.

ЗМІСТ

Правопис закінчень іменників чоловічого роду в родовому відмінку	3
Цікаво знати.....	7
Український алфавіт.....	8
Словник.....	9
Система вправ з іменниками чоловічого роду в родовому відмінку	121
Письмо з пам'яті	127
Диктанти	129
Вибіркові диктанти.....	131
Творчі диктанти	133
Література.....	134

Серію “Словничок школяра” засновано 2010 р

ЯК ПИСАТИ:

-а (-я) чи -у (-ю) в родовому відмінку?

Упорядник Шост Наталя Богданівна

Навчальне видання

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактори *Любов Левчук, Юлія Олейник*
Обкладинка *Ростислава Крамара*
Комп'ютерна верстка *Галини Тернопільської*

Підписано до друку 29.10.2010. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Умовн. друк. арк. 7,91. Умовн. фарбо-відб. 7,91.

Видавництво "Навчальна книга – Богдан"
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-1201-0

9 789661 012010